

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobkyně: **KOH-I-NOOR HARDTMUTH a.s.**, IČ 26055996, se sídlem F. A. Gerstnera 21/3, České Budějovice, zast. Mgr. Ing. Radkem Matušíkem, advokátem, se sídlem Na Florenci 2116/15, Praha 1, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 427/31, Brno, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 2. 2022, č. j. 3587/22/5200-11434-711926, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 8. 2022, č. j. 63 Af 3/2022-54,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Shrnutí předcházejícího řízení

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 4. 2. 2022, č. j. 3587/22/5200-11434-711926, podle § 116 odst. 1 písm. c) zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), a podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil dodatečné platební výměry Finančního úřadu pro Jihočeský kraj (dále jen „správce daně“) ze dne 25. 5. 2020, č. j. 1427698/20/2201-51521-301229, a ze dne 7. 5. 2020, č. j. 1300876/20/2201-51521-301229 a č. j. 1305312/20/2201-51521-301229, kterými byla žalobkyni podle § 143, § 147 a § 235 daňového řádu stanovena k přímé úhradě daní z příjmů fyzických osob vybíraná srážkou podle zvláštní sazby daně za každé zdaňovací období let 2015, 2016 a 2017 ve výši 2.117.646 Kč a podle § 251 odst. 3 daňového řádu jí byla stanovena povinnost za každé z těchto zdaňovacích období uhradit penále ve výši 423.529 Kč.

[2]Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 9. 8. 2022, č. j. 63 Af 3/2022-54, žalobu proti tomuto rozhodnutí žalovaného zamítl.

[3]V odůvodnění rozsudku krajský soud nejprve poukázal na věc vedenou pod sp. zn. 63 Af 4/2020, v níž přezkoumával dodatečné platební výměry, kterými byly žalobkyni doměřeny daně z příjmů právnických osob za zdaňovací období let 2013, 2014 a 2015. V citované věci dospěl k závěru, že obdobný řetězec transakcí a úkonů žalobkyně směřující k emisi tzv. „korunových dluhopisů“ byl zneužitím práva a daňové orgány správně neuznaly žalobkyni za daňově účinný náklad na úroky z emitovaných dluhopisů. Krajský soud dále odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2022, č. j. 4 Afs 376/2021-60, kterým kasační stížnost proti tomuto rozsudku krajského soudu zamítl. V této souvislosti krajský soud vymezil právní základ projednávané věci i podstatu dluhopisů jako finančních nástrojů, včetně dluhopisů o jmenovité hodnotě 1 Kč. Konstatoval, že podle § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, ve znění účinném do 31. 12. 2012, a čl. IV bodu 2 přechodných ustanovení zákona č. 192/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, byla daň za korunové dluhopisy rovna 0 Kč, což představovalo jakousi pobídku k financování podnikání dluhem z cizích zdrojů, a to včetně výhody daňové optimalizace tohoto nástroje. V posuzované věci bylo zřejmé, že žalobkyně emitovala v roce 2012 korunové dluhopisy, přičemž v rámci zdaňovacích období let 2015, 2016 a 2017 zdanila roční příjem upisovatelů těchto dluhopisů ve výši 12 mil. Kč z úroků srážkou podle zvláštní sazby daně ve výši 0 Kč.

[4]Krajský soud se dále zabýval vymezením pojmu zneužití práva. Odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu i Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SD EU“). Konstatoval, že ke zneužití práva dochází v případě splnění dvou kumulativních podmínek. První objektivní podmínkou je, že ze všech objektivních okolností případu musí vyplývat, že navzdory formálnímu naplnění podmínek daných zákonem nebyl naplněn účel dané právní úpravy. Druhá subjektivní podmínka pak spočívá v existenci záměru získat výhodu plynoucí ze zákona umělým vytvořením podmínek pro její dosažení. V posuzovaném případě daňové orgány unesly své důkazní břemeno, jelikož přesvědčivě prokázaly zneužití práva žalobkyní. Dále krajský soud zopakoval podstatná skutková zjištění a tvrzení žalobkyně, přičemž zdůraznil, že podle judikatury Nejvyššího správního soudu je součástí posouzení naplnění objektivního kritéria zneužití práva, že přezkoumávaná činnost daňového orgánu postrádala ekonomický smysl a jejím účelem bylo toliko daňové zvýhodnění. Obě kritéria bylo nutno zkoumat společně, což platí rovněž pro otázku zdanění příjmů plynoucích z úroků z korunových dluhopisů podle § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů.

[5]K posuzované emisi korunových dluhopisů krajský soud uvedl, že potřebnost tohoto úkonu odůvodňovala žalobkyně nutností nahradit stávající financování v podobě cash poolingu v rámci koncernu KOOH-I-NOOR financováním dlouhodobým. K omezení této formy financování totiž došlo v důsledku blíže neodůvodněného rozhodnutí mateřské společnosti KOH-I-NOOR holding a.s. (dále jen „mateřská společnost“) snížit základní kapitál. K obdobnému kroku došlo již v minulosti, avšak bez reálné potřeby sanovat finanční potřeby žalobkyně emitováním dluhopisů. Do roku 2010 nadto hlavní zdroj financování koncernu představovalo bankovní úvěrování se srovnatelnou úrokovou sazbou jako v případě korunových dluhopisů. Žalobkyně přesto bez ohledu na doporučení finančního manažera k emisi dluhopisů třetím osobám zvolila emisi korunových dluhopisů

pokračování

jako zdroj dlouhodobého financování. Jediným účelem tohoto postupu pak bylo umělé navození situace, jejímž jediným účelem bylo získat daňovou výhodu. O emisi dluhopisů rozhodovali Ing. Vlastislav Bříza - předseda představenstva žalobkyně, Ing. David Bříza, MBA - předseda dozorčí rady žalobkyně a PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, PhD. - místopředseda dozorčí rady žalobkyně, kteří byli zároveň jedinými upisovateli emitovaných dluhopisů. Právě popsaná propojenost jednotlivých aktérů transakce vyvracela tvrzení žalobkyně o její ekonomické potřebnosti. Uvedené osoby tak rozhodovaly o snížení základního kapitálu, o emisi dluhopisů, o výběru jejich upisovatelů i o poskytnutí bezúročných půjček jejich osobám. Jednalo se nadto o rodinné příslušníky, a tedy i spojené osoby. Ačkoli se v případě dluhopisů jedná o zcela standardní a legitimní nástroj financování, v posuzovaném případě nenaplnila emise dluhopisů její hlavní účel, tj. zisk externího financování aktivit žalobkyně. Dlouhodobé financování svých aktivit totiž žalobkyně zajišťovala opět financemi od mateřské společnosti, což nelze považovat za racionální a ekonomicky odůvodnitelný postup. Předmětný finanční tok se totiž přeléval pouze mezi žalobkyní, mateřskou společností a vyjmenovanými třemi vedoucími představiteli koncernu KOH-I-NOOR.

[6]S posuzovanou emisí dluhopisů pak podle krajského soudu přímo souvisel uměle vytvořený daňový efekt spočívající v úrokových nákladech snižujících základ daně žalobkyně. Ta by k emisi korunových dluhopisů právě na sklonku roku 2012 nepřistoupila, pokud by jejich jedinými upisovateli nebyli její přední představitelé. Žalobkyně se tak popsanými kroky pouze uměle zatížila vysokými nákladovými úroky, jež hodlala uplatňovat jako daňově účinné náklady snižující základ daně podle § 24 zákona o daních z příjmů, a zároveň zajistila nezdaněný příjem pro upisovatele dluhopisů. Nadto je zřejmé, že avizované akvizice, za jejímž účelem podle tvrzení žalobkyně emitovala dluhopisy, nebyly vůbec realizovány. Předmětem daně z příjmů však jsou příjmy z činností a nakládání s majetkem, které sledují racionální účel. Kroky žalobkyně však k tomuto účelu nesměřovaly a cílily k získání daňové výhody. V posuzovaném případě tak bylo přesvědčivě daňovými orgány prokázáno, že se žalobkyně dopustila zneužití práva. Smysl a účel zákona bylo přitom zapotřebí v každém jednotlivém případě posuzovat v kontextu racionality ekonomických operací, které dotčené transakce provázely, což platilo rovněž pro § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů. Ačkoli tak žalobkyně formální podmínky tohoto ustanovení naplnila, učinila tak postupem, který zcela postrádal ekonomický význam, jelikož jím pouze zacyklila své finanční průtoky.

II. Obsah kasační stížnosti a dalších podání účastníků řízení

[7]Proti tomuto rozsudku krajského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) včasnou kasační stížnost, v níž označila důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[8]V ní nejprve krátce zrekapitulovala nesporný skutkový stav věci a spornou právní otázku. Dále k podmínkám aplikace zneužití práva konstatovala, že podle judikatury Nejvyššího správního soudu je zákaz zneužití práva nástrojem *ultima ratio*, přičemž musí být uplatňován nanejvýš restriktivně a za pečlivého poměrování zejména s principem právní jistoty. Krajský soud však zásadu zákazu zneužití práva aplikoval nesprávně, a to přestože jej v žalobě upozornila, že jako plátce daně postupovala při výpočtu daně zcela v souladu se zaokrouhlovacím pravidlem. Cenné papíry o nízké nominální hodnotě se emitují běžně, což potvrdil rovněž krajský soud, přičemž již dopředu bylo jasné, že i v posuzovaném případě

bude daň z úrokových příjmů z dluhopisů nulová. K dosažení nezamýšlené daňové výhody tak vůbec nemohlo dojít.

[9] Krajský soud podle stěžovatelky nesprávně smísl obě podmínky testu zneužití práva a soustředil se výlučně na aspekt zisku externího financování, což není pro získání údajné daňové výhody zásadní. Naopak se nezabýval nominální výší emitovaných dluhopisů a smyslem a účelem § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů. Tím podle závěrů SD EU porušil právní jistotu stěžovatelky. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2022, č. j. 10 Afs 289/2021-42, č. 4358/2022 Sb. NSS, by k takovému směšování obou kritérií docházet nemělo a je třeba klást důraz zejména na posouzení objektivní podmínky. Jejím cílem však nesmí být pouhý „výběr daně“. Krajský soud naopak dospěl k závěru, že obě podmínky smísl lze, přičemž smysl a účel citovaného ustanovení není pro posuzovaný případ relevantní. Odkazoval se nadto pouze na jediný rozsudek Nejvyššího správního soudu, který se zabýval zneužitím práva v kontextu § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů a v němž se soud dopustil obdobné nepřesnosti jako v posuzovaném případě. Krajský soud se však nijak nezabýval odkazem stěžovatelky na rozsudek desátého senátu Nejvyššího správního soudu. Nevyhověl proto požadavkům na řádné odůvodnění testu zneužití práva.

[10] Stěžovatelka dále namítla, že krajský soud se při posuzování věci soustředil zejména na ekonomický aspekt emise dluhopisů. Zneužití práva je však nutné posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétní daňové výhodě, která plyne z konkrétního ustanovení zákona a které bylo dosaženo konkrétními kroky. Splnění kritérií zneužití práva tak měl krajský soud posuzovat právě ve vztahu ke zvolené nominální hodnotě emise dluhopisů. Stěžovatelka zdůraznila, že volba nástroje financování byla zcela na jejím rozhodnutí, přičemž byla oprávněna zvolit variantu s nejnižším zdaněním, což potvrdil rovněž Nejvyšší správní soud ve své judikatuře. To však krajský soud nijak nezohlednil. Sám přitom uznal racionalitu optimalizace poměru krátkodobého a dlouhodobého financování, kterou však podmínil ničím nepodloženým ziskem finančních prostředků od externích osob. Daňové orgány i krajský soud tak stěžovatelce vytýkaly umělé zadlužení vyplývající z rozdílu mezi úrokovými náklady hrazenými spojeným osobám před emisí a po ní. Tato změna je však logickým důsledkem změny financování z krátkodobého (cash pooling) na dlouhodobé (dluhopisy), jejíž potřebnost řádně prokázala. V posuzovaném případě nadto nebylo sporu o tom, že prostředky získané od spojených osob byly daňově účinnými náklady podle § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů a že dluhopisové úroky byly stanoveny v tržní výši. Kroky stěžovatelky tak nelze považovat za umělé. Změnou financování došlo ke změně zúčastněných stran, jejichž právní a ekonomické postavení se lišilo oproti původnímu režimu.

[11] S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[12] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti nejprve konstatoval, že stěžovatelka napadla rozsudek krajského soudu i z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti. Napadený rozsudek však požadavkům na řádně odůvodněné rozhodnutí plně dostal. Z jeho odůvodnění je totiž patrné, proč krajský soud považoval jednotlivé žalobní námitky stěžovatelky za nedůvodné, přičemž své závěry přesvědčivě odůvodnil. Žalovaný dále zopakoval pojem zneužití práva a jeho vymezení v právních předpisech i soudní judikatuře. Uzavřel, že zneužitím práva je navození stavu nebo situace, jež nemá jiného hospodářského účelu, než snížení či eliminaci

pokračování

daňové povinnosti, přičemž je opřen o výklad textu zákona, jenž byl proveden jen za použití jazykové metody, a to v rozporu se smyslem a účelem tohoto zákona. Posouzení podmínek zneužití práva pak spolu vzájemně souvisí, a nelze je tak plně oddělit. Smysl a účel § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů proto má přímou návaznost na ekonomický smysl posuzované transakce.

[13] Žalovaný dále uvedl, že z důvodové zprávy k § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů je zřejmé, že jde o ryze technické pravidlo pro stanovení základu daně z příjmů vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně a její zaokrouhlování za účelem dosažení ekonomie zdanění a snížení administrativní náročnosti na straně plátce i správce daně. K obdobnému závěru dospěla rovněž odborná literatura. Ačkoli se snížení administrativní náročnosti vázalo výslovně na absenci povinnosti podat hlášení, nelze mít za to, že se tento účel nevztahoval i na samotné zaokrouhlování daně. Ostatně novelou provedenou zákonem č. 192/2012 Sb. byl tento způsob zaokrouhlování změněn tak, aby zdanění neunikly ani úrokové příjmy z korunových dluhopisů. Je tak zřejmé, že smyslem a účelem § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů nebylo osvobození úrokových příjmů z korunových dluhopisů od daně. Postup stěžovatelky tak nekonvenoval nastíněnému smyslu a účelu zmíněného ustanovení. Pokud stěžovatelka uměle nastolila takovou situaci, která zákonu vyhověla pouze formálně, nelze takový postup označit za legitimní. Smyslem a účelem citovaného ustanovení se pak krajský soud zabýval v odst. 55 odůvodnění napadeného rozsudku. V této souvislosti žalovaný shrnul podstatu obou kritérií testu zneužití práva a uvedl, že v posuzovaném případě sice stěžovatelka formálně splnila zákonné podmínky, fakticky však nezískala žádné finanční prostředky a její postup neměl žádné opodstatnění. Daňové orgány poukázaly na souhrn nestandardních okolností vykazujících iracionální jednání stěžovatelky. Všechny zmíněné okolnosti spolu vzájemně souvisely a byly propojeny příčinnou souvislostí. Krajský soud nepochybil, pokud za účelem posouzení subjektivního kritéria zhodnotil objektivní skutečnosti, na nichž byla celá transakce založena.

[14] Žalovaný zopakoval zájem stěžovatelky na emisi korunových dluhopisů, jak jej definoval rovněž krajský soud, a poukázal na propojení subjektů rozhodujících o tomto kroku s neverejnou emisí dluhopisů. K tvrzené nepřesnosti v citovaném rozsudku čtvrtého senátu Nejvyššího správního soudu, na který odkazoval krajský soud, žalovaný citoval odst. 28 jeho odůvodnění. Krajský soud v posuzované věci test zneužití práva provedl správně. Co se týče ekonomických důvodů emise dluhopisů, žalovaný uvedl, že krajský soud vycházel při posuzování této otázky z citovaného rozsudku čtvrtého senátu Nejvyššího správního soudu, který ekonomické důvody emise dluhopisů stěžovatelky ve vztahu k testu zneužití práva již hodnotil. Tyto závěry pak bylo možné využít i v nyní posuzovaném případě, jelikož se vztahovaly obecně k posuzování kritérií zneužití práva. Není sporu o tom, že stěžovatelka postupovala formálně v souladu se zákonem o daních z příjmů. Sporné však bylo, zda emise dluhopisů měla určité ekonomické *ratio*, či byla zvolena pouze účelově za účelem získání daňové výhody. Krajský soud však tuto otázku řádně vyhodnotil.

[15] Žalovaný doplnil, že ačkoli bylo na daňových orgánech, aby prokázaly absenci ekonomického smyslu emise dluhopisů, bylo v zájmu stěžovatelky, aby nabídla přesvědčivé vysvětlení svého postupu. Nejlépe totiž znala vlastní situaci a mohla nabídnout skutečnosti, o kterých správce daně vůbec nevěděl. Stěžovatelka však nenabídla natolik přesvědčivá tvrzení, aby vyvrátila závěr správce daně, že předmětná emise dluhopisů postrádala ekonomický smysl. Žalovaný přitom nezpochybňoval vhodnost financování dlouhodobých

aktiv dlouhodobými zdroji, nýbrž ekonomickou racionalitu transakcí. Stěžovatelce nebyla vytýkána samotná emise korunových dluhopisů, nýbrž obsah a sled jednotlivých úkonů prováděných spojenými osobami. Krajský soud se proto správně zabýval všemi okolnostmi případu a hodnotil je ve vzájemných souvislostech. Ačkoli ani propojenost osob, které se angažovaly v emisi dluhopisů, sama o sobě nepostačuje pro závěr o zneužití práva, bylo v posuzovaném případě zřejmé, že bez této okolnosti by k emisi korunových dluhopisů nedošlo. Na celé transakci se totiž podílely jen osoby přímo spojené s vedením stěžovatelky, přičemž totožné osoby schvalovaly poskytnutí bezúročných půjček svým osobám. Rovněž tato skutečnost přispěla ke klíčovým kritériím pro posouzení zneužití práva. Nelze pominout ani skutečnost, že emisí dluhopisů finanční prostředky toliko protekly přes bankovní účty upisovatelů zpět ke stěžovatelce, která tak emisí dluhopisů nezískala žádné finanční prostředky. Ta zároveň neosvětlila, proč dluhopisy nenabídla za tímto účelem externím osobám.

[16] S ohledem na tyto skutečnosti žalovaný navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

[17] V replice k vyjádření žalovaného stěžovatelka konstatovala, že zkoumání ekonomické racionality emise dluhopisů se z podstaty věci zcela míjí s předmětem posuzovaného případu, tj. úrokovým příjmem upisovatelů dluhopisů jako zdanitelným v každém případě, tedy i v případně absence ekonomického důvodu emise. Výpočet daně podléhá jasným a jednoznačným pravidlům zákona včetně jejího zaokrouhlení. Na čistě mechanický postup kalkulace daňové povinnosti tak nemohla mít případná ekonomická racionalita financování stěžovatelky jakýkoli vliv. Závěry žalovaného tak jsou zjevně nesprávně založeny na úvahách o uznatelnosti úrokových nákladů stěžovatelky.

[18] V duplice žalovaný v reakci na repliku stěžovatelky uvedl, že i v rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. 4 Afs 376/2021 byla součástí testu zneužití práva rovněž ekonomická racionalita transakce, a to bez výslovné či implicitní specifikace závěrů uvedených v tomto rozsudku pouze ve vztahu k daňové účinnosti dluhopisových úroků podle § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů. K obdobnému závěru ostatně dospěl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 16. 8. 2022, č. j. 7 Afs 49/2022-26, v němž se zabýval ekonomickou racionalitou emise korunových dluhopisů s ohledem na stanovení základu daně způsobem umožňujícím nezdanění úrokových výnosů. Žalovaný proto zopakoval nosné závěry posuzované věci, k nimž dospěl ve shodě s krajským soudem, a setrval na svém procesním návrhu.

[19] V dalším vyjádření stěžovatelka uvedla, že v citovaném rozsudku sedmého senátu se Nejvyšší správní soud otázkou zneužití práva vůbec nezabýval, a na posuzovanou věc tak není přílehlavý.

III. Posouzení kasační stížnosti

[20] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež stěžovatelka uplatnila v kasační stížnosti. Přitom neshledal vady uvedené v § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Obsah kasační stížnosti odpovídá důvodům vymezeným v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., i když stěžovatelka odkázala jen na písmeno a) tohoto ustanovení.

pokračování

[21] Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.* Podle písm. d) tohoto ustanovení, *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.*

[22] Nejvyšší správní soud nejprve konstatuje, že posuzovanou emisí korunových dluhopisů v roce 2012 včetně totožných skutkových okolností se již zabýval v rozsudcích ze dne 31. 5. 2022, č. j. 4 Afs 376/2021-6, a ze dne 28. 4. 2023, č. j. 5 Afs 45/2022-48, z jejichž závěrů vycházel i v nyní posuzované věci. V citovaných rozsudcích Nejvyšší správní soud konstatoval, že se stěžovatelka dopustila zneužití práva, jelikož ve zdaňovacích obdobích let 2013, 2014, 2015 a 2016 uplatnila jako daňově uznatelné podle § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů náklady na úroky z dluhopisů. V posuzovaném případě je sporné, zdali daňové orgány stěžovatelce správně doměřily daň z příjmů fyzických osob vybíranou srážkou podle zvláštní sazby daně za zdaňovací období let 2013, 2014 a 2015 rovněž z důvodu zneužití práva.

[23] S ohledem na obsah kasační stížnosti Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že napadený rozsudek krajského soudu není nepřezkoumatelný. Z jeho odůvodnění je zřejmé, jak krajský soud rozhodl a co jej k výroku o zamítnutí podané žaloby vedlo, přičemž jeho výrok odpovídá odůvodnění napadeného rozsudku, které je srozumitelné a jasné (k tomu srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003-75, č. 133/2004 Sb. NSS, či ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003-52).

[24] Rozsudek krajského soudu rovněž není nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů (k tomu srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 10. 2005, č. j. 1 Afs 135/2004-73, č. 787/2006 Sb. NSS, ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005-44, č. 689/2005 Sb. NSS., či ze dne 25. 5. 2006, č. j. 2 Afs 154/2005-245). Krajský soud se přezkoumatelným způsobem vypořádal se všemi vznesenými námitkami. Stěžovatelka ostatně se závěry krajského soudu v kasační stížnosti polemizovala, což by v případě jejich nepřezkoumatelnosti nebylo možné. Nesouhlas s věcným hodnocením krajského soudu je otázkou zákonnosti napadeného rozsudku, kterou se Nejvyšší správní soud bude zabývat dále.

[25] Stěžovatelka nejprve namítla, že zneužití práva je nástrojem *ultima ratio*, který musí být vykládán s ohledem na zásadu právní jistoty restriktivně. Krajský soud pak test zneužití práva aplikoval nesprávně, jelikož při výpočtu daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně postupovala zcela v souladu se zákonem o daních z příjmů.

[26] Princip zákazu zneužití práva byl poprvé jako obecný princip formulován v rozhodnutí SD EU ze dne 14. 12. 2000, ve věci C-110/99, *Emsland-Stärke*. V tomto rozhodnutí SD EU poprvé uvedl dvoustupňový test pro posouzení, zda došlo ke zneužití práva. Tento test spočívá v hodnocení dvou podmínek, a to objektivního a subjektivního kritéria. Objektivní prvek tohoto testu spočívá v tom, že navzdory formálnímu splnění podmínek daných komunitárním (dnes unijním) právem nebyl naplněn účel dané normy; subjektivní prvek se pak hodnotí jako záměr získat výhodu umělým vytvořením podmínek pro její dosažení.

[27] Následně se zákaz zneužití práva objevil v judikatuře SD EU týkající se daní, a to nejprve daně z přidané hodnoty coby hlavní daně, jež je na úrovni Evropské unie harmonizovaná. Jako průlomový lze hodnotit rozsudek ze dne 21. 2. 2006, ve věci C-255/02, *Halifax*, v němž byl aplikován zmíněný dvousložkový test zákazu zneužití práva. Následně byl princip zákazu zneužití práva rozšířen z daní nepřímých i na daně přímé - k tomu srov. např. rozhodnutí velkého senátu SD EU ze dne 12. 9. 2006, ve věci C-196/04, *Cadbury Schweppes*, ze dne 13. 3. 2007, ve věci C-524/04, *Thin Cap Group*, rozhodnutí ze dne 29. 3. 2012, ve věci C-417/10, *3M Italia*, nebo rozhodnutí ze dne 4. 12. 2008, ve věci C-330/07, *Jobra*.

[28] Na tuto judikaturu navázala řada rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, v nichž zdůraznil, že s ohledem na ochranu legitimního očekávání lze daňovému subjektu odeprít nárokované právo z titulu zneužití práva pouze tehdy, pokud jeho relevantní hospodářská činnost nemá žádné jiné objektivní vysvětlení než získání nároku vůči správce daně, resp. hlavním účelem realizovaných plnění je získání daňového zvýhodnění, a přiznání práva by tudíž bylo v rozporu se smyslem a účelem příslušných ustanovení. Nejedná se přitom o zastírání právního jednání jiným (simulaci a disimulaci), ale o umělé vytvoření podmínek směřujících k získání daňové výhody - daňový subjekt tedy nic nezastírá, ale od počátku jedná tak, aby daňového zvýhodnění dosáhl (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2006, č. j. 2 Afs 178/2005-64, či ze dne 16. 10. 2008, č. j. 7 Afs 54/2006-155, č. 1778/2009 Sb. NSS).

[29] Na oblast přímých daní byl princip zákazu zneužití práva aplikován např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2005, č. j. 1 Afs 107/2004-48, č. 869/2006 Sb. NSS, v němž uvedl, že *„zneužitím práva je situace, kdy někdo vykoná své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti; takovéto chování, jímž se dosahuje výsledku nedovoleného, je jenom zdánlivě dovolené. O chování toliko zdánlivě dovolené jde z toho důvodu, že objektivní právo nezná chování zároveň dovolené a zároveň nedovolené; vzhledem k tomu, že ze zásady lex specialis derogat legi generali vyplývá, že zákaz zneužití práva je silnější, než dovolení dané právem, není takové chování výkonem práva, ale protiprávním jednáním (viz. Knapp, V.: Teorie práva. C. H. Beck, Praha, 1995, s. 184-185). Výkonu práva, který je vlastně jeho zneužitím, proto soud neposkytne ochranu.“*

[30] V této souvislosti rovněž Ústavní soud v usnesení ze dne 6. 8. 2008, sp. zn. II. ÚS 2714/07, uvedl, že *„ačkoliv finanční právo (zde konkrétně zákon o daních z příjmů a zákon o správě daní a poplatků) institut zneužití práva explicitně nevymezuje, neznamená to, že by v této oblasti ke zneužívání práva či jeho obcházení docházet nemohlo, resp. že by chování, jež vykazuje znaky zneužití práva, nemohlo být za takové označeno, a z toho vyzovány adekvátní právní důsledky. V tomto duchu k problému také soudní praxe přistupuje.“* K tomu je však nutno poznamenat, že s účinností novely daňového řádu, provedené zákonem č. 80/2019 Sb., je princip zákazu zneužití práva výslovně zakotven v § 8 odst. 4 daňového řádu, a to jako obecný právní princip v daňové oblasti, systematicky zařazený v části první hlavě druhé daňového řádu, tj. mezi základními zásadami správy daní. Toto ustanovení stanoví povinnost nepřihlížet při správě daní k právnímu jednání a jiným skutečnostem rozhodným pro správu daní, jejichž převažujícím účelem je získání daňové výhody v rozporu se smyslem a účelem daňového právního předpisu.

pokračování

[31] Z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2019, č. j. 5 Afs 314/2016 - 55, dále plyne, že „*institut zákazu zneužití práva slouží jako materiální korektiv formálního pojmání práva, prostřednictvím něhož se do právního řádu vnáší hledisko ekvity (spravedlnosti). Zneužití práva nelze ztotožňovat s „pouhým“ nesplněním podmínek vyžadovaných právní normou. Zneužití práva nastává v případě, kdy jsou formálně splněny veškeré podmínky vyžadované právním řádem pro určité jednání, ale materiální výsledek tohoto jednání je v rozporu se smyslem a účelem právní úpravy.*“

[32] Vzhledem k výše uvedenému tak lze rovněž podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 11. 2019, č. j. 6 Afs 376/2018-46, uzavřít, že princip zákazu zneužití práva se uplatní na oblast daně z příjmů, jestliže je v dané věci prokázáno, že navzdory formálnímu splnění podmínek zákona o daních z příjmů nebyl naplněn jeho účel (objektivní prvek), přičemž podmínky pro dosažení daňové výhody byly vytvořeny uměle se záměrem získat daňové zvýhodnění (subjektivní prvek). Pokud tak stěžovatelka namítala, že se nemohla dopustit zneužití práva, jelikož při výpočtu daně z příjmů vybírané srážkou podle zvláštní sazby postupovala zcela podle § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, Nejvyšší správní soud uvádí, že podle výše citované judikatury je podstatné, zdali nebyla situace navozená v posuzovaném případě vytvořena uměle za účelem získání nelegitimního daňového zvýhodnění, tj. v posuzovaném případě konkrétně nezdaněného příjmu z dluhopisových úroků.

[33] Stěžovatelka dále namítla, že cenné papíry s nízkou nominální hodnotou se emitují zcela běžně, přičemž bylo dopředu zřejmé, že daň z příjmů vybíraná srážkou podle zvláštní sazby daně bude i v posuzovaném případě nulová. Krajský soud se však nominální hodnotou dluhopisů dostatečně nezabýval.

[34] Jak poznamenal již krajský soud, pojem „korunový dluhopis“ představuje zažitou zkratku používanou pro označení dluhopisů s nominální hodnotou 1 Kč. Korunové dluhopisy byly emitovány nejčastěji v období od 1. 8. 2012 do 31. 12. 2012 v takové jmenovité hodnotě, aby při aplikaci § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, ve znění účinném do 31. 12. 2012, a čl. IV bodu 2 přechodných ustanovení zákona č. 192/2012 Sb., bylo zdanění úrokového příjmu 15% srážkovou daní rovno 0 Kč (základ daně byl stanovován za každý jednotlivý dluhopis a zaokrouhloval se na celé koruny dolů). Účelem emise korunových dluhopisů mělo být zajištění financování emitenta, který následně mohl uplatnit úrokový náklad, jímž snížil základ příjmové daně. Zákonem stanovená možnost emise dluhopisů tak představuje jakousi pobídku k financování podnikání získáním finančních prostředků dluhem z cizích zdrojů. Na straně upisovatele pak úpis dluhopisů představuje daňovou optimalizaci v podobě absence daně z úrokového příjmu.

[35] Obdobné závěry přitom krajský soud formuloval v odst. 33 až 35 odůvodnění napadeného rozsudku. Správně konstatoval, že ačkoli stěžovatelka bezesporu formálně splnila podmínky pro aplikaci zaokrouhlovacího pravidla podle § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, tj. výpočet daně se rovnal 0 Kč, bylo vzhledem ke skutkovým okolnostem případu nutné se dále zabývat otázkou, zdali se stěžovatelka nedopustila zneužití daně. Podstatou zneužití daně je totiž právě situace, kdy daňový subjekt formálně splní zákonem stanovené podmínky pro získání daňového zvýhodnění, za tím účelem však uměle vytvořil podmínky nenaplňující smysl a účel tohoto zákona. Z uvedeného je tak zřejmé, že krajský soud řádně vyhodnotil i skutečnost, že stěžovatelka emitovala právě korunové dluhopisy, jejichž nízká

nominální hodnota byla podstatná pro aplikaci pravidla zakotveného ve zmíněném ustanovení a pro posouzení věci.

[36] Se stěžovatelkou lze v této souvislosti souhlasit, že korunové dluhopisy představují legitimní nástroj financování podnikatelských aktivit a bylo jejím právem zvolit finanční nástroj s nejnižším zdaněním. Již v rozsudku ze dne 7. 12. 2007, č. j. 1 Afs 35/2007-108, však Nejvyšší správní soud konstatoval, že *„je tedy třeba pečlivě rozlišovat situaci, kdy daňový subjekt volí z různých do úvahy přicházejících alternativ, které mají svůj samostatný smysl, tu, která je pro něho daňově nejvýhodnější, což je legitimní, právem aprobovaný postup, od situace, kdy právě jediným smyslem dané činnosti či transakce je získání nelegitimního daňového zvýhodnění. Ve druhém případě se jedná, jak vyplývá z uvedeného rozsudku, o chování zákonem jen zdánlivě dovolené, která má však ve skutečnosti povahu chování protiprávního, a může za určitých okolností nabýt povahy zneužití veřejného subjektivního práva daňového subjektu, jemuž soudy ve správním soudnictví nemohou poskytovat ochranu.“*

[37] V rozsudku ze dne 26. 1. 2011, č. j. 2 Afs 83/2010-73, Nejvyšší správní soud dále konstatoval, že daňové subjekty mají volnost v organizování si svých obchodů, a tím omezování jejich daňových důsledků, přičemž si, vedeni hospodářskými důvody, mohou vybrat mezi plněními zatíženými daní nebo osvobozenými od daně za účelem snížení daňové zátěže. Daňové subjekty mohou v rámci své hospodářské činnosti daňovou zátěž optimalizovat a z možností daných zákonem využít tu nejvýhodnější, aniž by jim tato volba mohla jít k tíži.

[38] Hranice volby je však v tomto ohledu definována právě korektivem zneužití práva (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2014, č. j. 6 Afs 156/2014-47). Jinak řečeno, pokud emise korunových dluhopisů jako nástroj financování vlastních aktivit zvolila stěžovatelka účelově s cílem dosáhnout nelegitimního daňového zvýhodnění, nebylo možné takovému postupu poskytnout ochranu. V posuzovaném případě je nadto zřejmé, že krajský soud stěžovatelce nevytýkal samotnou emisi dluhopisů. S ohledem na ostatní skutkové okolnosti však dospěl k závěru, že předmětná transakce sledovala nelegitimní účel, tj. dosažení daňového zvýhodnění prostřednictvím zneužití práva.

[39] Nejvyšší správní soud se dále zabýval námitkou stěžovatelky, že krajský soud nevyhodnotil správně test zneužití práva. Zaměřoval se totiž na kritérium ekonomické racionality předmětné emise dluhopisů, ale nevyhodnotil zneužití daně ve vztahu ke konkrétní daňové výhodě, která plyne z konkrétního ustanovení zákona a které bylo dosaženo konkrétními kroky. Zkoumání ekonomické racionality emise dluhopisů se z podstaty věci zcela míjí s předmětem posuzované věci, tj. úrokovým výnosem upisovatelů jako zdanitelným v každém případě, tedy i v případně absence ekonomického důvodu emise.

[40] Jak již bylo výše naznačeno, pro aplikaci institutu zneužití práva musí být naplněna objektivní a subjektivní podmínka. Objektivní podmínka spočívá v tom, že navzdory formálnímu splnění podmínek daných právní úpravou nebyl naplněn účel dané právní úpravy; subjektivní podmínka spočívá v existenci záměru získat výhodu plynoucí z dané právní úpravy umělým vytvořením podmínek pro její dosažení. Při prokazování naplnění zmíněných podmínek leží důkazní břemeno (na rozdíl od „klasického“ daňového řízení) na orgánech finanční správy (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 2. 2019, č. j. 6 Afs 44/2018-31, či ze dne 12. 6. 2020, č. j. 5 Afs 114/2019-28). To však neznamená, že

pokračování

daňový subjekt není povinen, chce-li vyvrátit závěry orgánů finanční správy, projevit procesní aktivitu a předkládat tvrzení a důkazní prostředky. Daňovému subjektu musí být poskytnut prostor, aby tvrdil a doložil, že závěry orgánů finanční správy nejsou správné (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2019, č. j. 7 Afs 114/2019-33). Typicky tak bude na daňovém subjektu, aby prokázal, že jeho chování mělo, i přes zjištění správních orgánů, ekonomický smysl a že jeho hlavním cílem nebylo umělé získání daňové výhody (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2023, sp. zn. 4 Afs 197/2022).

[41] Jak konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku ve věci sp. zn. 4 Afs 376/2021, *„objektivní prvek (kritérium) [...] testu zneužití práva [...] zahrnuje jednotlivé úkony a transakce provedené daňovým subjektem, které je třeba hodnotit jednotlivě i v souvislosti. ... [O]bjektivní kritérium je naplněno v případě, kdy přezkoumávaná činnost daňového subjektu postrádá ekonomický smysl a jejím účelem je toliko daňové zvýhodnění. Nejvyšší správní soud v souvislosti s argumentací stěžovatele, že absence ekonomického smyslu transakce odpovídá naplnění subjektivního kritéria, konstatuje, že absenci ekonomického smyslu transakce je třeba hodnotit ve všech souvislostech, tj. i v souvislosti se subjektivním prvkem a není na místě je od sebe striktně oddělovat.“*

[42] Se stěžovatelkou tak nelze souhlasit, že požadavek ekonomické racionality posuzované emise dluhopisů se zcela míjel s podstatou řešené věci. V rozsudku ze dne 22. 3. 2022, č. j. 4 Afs 109/2022-32, totiž Nejvyšší správní soud výslovně uvedl, že *„absence ekonomicky racionálního smyslu transakce je okolností svědčící o naplnění objektivního i subjektivního prvku zneužití práva.“* Napadená rozhodnutí žalovaného a krajského soudu přitom spočívala v posouzení předmětné emise dluhopisů jako uměle provedené transakce vytvořené za účelem dosažení daňového zvýhodnění. Žalovaný i krajský soud dospěli k závěru, že stěžovatelka korunové dluhopisy emitovala za účelem vyplacení úroků nezatížených srážkovou daní upisovatelům dluhopisů za současného snížení základu daně z příjmů právnických osob jejich uplatněním jako daňově uznatelných nákladů. Předmětná transakce tak sledovala dva cíle, kterými jak stěžovatelka, tak upisovatelé dluhopisů měli dosáhnout nelegitimního daňového zvýhodnění. V opačném případě, tj. pokud by byla emise dluhopisů posouzena jako legitimní transakce, by byla tato daňová zvýhodnění předpokládanými důsledky ustanovení dotčených daňových předpisů.

[43] Ekonomická racionalita postupu stěžovatelky tak byla podle výše citovaných závěrů judikatury Nejvyššího správního soudu podstatným kritériem pro test zneužití práva a posouzení objektivních i subjektivních kritérií. Jinými slovy, pokud měly daňové orgány i krajský soud vyhodnotit kritéria testu zneužití práva, musely posoudit rovněž ekonomickou racionalitu předmětné transakce. Smyslem subjektivního kritéria je totiž na základě objektivních okolností každého případu dovodit, zda konkrétní jednání daňového subjektu mohlo mít jiné vysvětlení než snahu o neoprávněné získání daňové výhody. Otázkou ekonomické racionality emise korunových dluhopisů se ostatně zabýval Nejvyšší správní soud i v rozsudcích ze dne 29. 6. 2023, č. j. 4 Afs 197/2022-117, či ze dne 30. 9. 2022, č. j. 1 Afs 103/2022-36, které se týkaly daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně v obdobných případech, kdy daňový subjekt emitoval korunové dluhopisy. Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že podmínka ekonomické racionality byla podstatnou pro vyhodnocení testu zneužití práva i v nyní posuzovaném

případě, jelikož měla přímou souvislost s dodatečnými platebními výměry správce daně na daň z příjmů fyzických osob vybíranou srážkou podle zvláštní sazby daně.

[44] V této souvislosti za účelem posouzení ekonomické racionality emise dluhopisů Nejvyšší správní soud považuje za vhodné zrekapitulovat skutkové okolnosti případu. Dne 8. 10. 2012 se uskutečnilo jednání představenstva mateřské společnosti. Jednání byli přítomni Ing. Vlastislav Bříza, Ing. David Bříza, MBA a Ing. Robert Záboj, MBA. Představenstvo rozhodlo, že z důvodu optimalizace kapitálové struktury dojde ke snížení základního kapitálu a současně k omezení přispívání do cash poolingů v období po 1. 1. 2013 v rozsahu snížení základního kapitálu. V důsledku tohoto kroku tak mateřská společnost fakticky omezila financování stěžovatelky, která využívala prostředky ve sdíleném cash poolingů. Plánovaný rozsah snížení až o 300 mil. Kč byl upřesněn na valné hromadě dne 15. 11. 2012. Dne 12. 10. 2012 byla vypracována zpráva Ing. H., který jako optimální variantu pro financování očekávaných ekonomických potřeb stěžovatelky vyhodnotil emisi dluhopisů v rozsahu až 300 mil. Kč se splatností na 10 až 15 let s konstatováním, že *„vzhledem k hospodářským výsledkům společnosti v uplynulých letech i s ohledem na staletou historii jsem přesvědčen, že existují investoři, kteří ochotně investují své disponibilní prostředky do obligací společnosti. Samozřejmě za patřičnou odměnu ve formě úroku, odrážejícího rizikovou prémii takového investora. To už ale bude záviset na konkrétních emisních podmínkách a rovněž na vhodně zvoleném manažerovi emise, který osloví optimální skupinu potencionálních investorů“*.

[45] Dne 15. 10. 2012 se uskutečnilo jednání představenstva stěžovatelky, na kterém byli přítomni Ing. Vlastislav Bříza, PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, Ph.D. a Ing. Lenka Drahošová. Představenstvo rozhodlo o emisi dluhopisů v celkové jmenovité hodnotě 200 mil. Kč se splatností 15 let, s pevným úrokovým výnosem 6 % p. a. s možností navýšení objemu emise až do výše 400 mil. Kč. Dne 29. 10. 2012 představenstvo stěžovatelky rozhodlo o navýšení emise dluhopisů na celkovou výši 300 mil Kč, navýšení emise souviselo s financováním připravované akvizice.

[46] Dne 15. 11. 2012 byly emitovány dluhopisy v celkové jmenovité hodnotě 300 mil. Kč. Téhož dne se od 10:00 hod. konala mimořádná valná hromada mateřské společnosti, na níž byli přítomni její akcionáři Ing. Vlastislav Bříza, Ing. David Bříza, MBA a PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, Ph.D. Došlo mj. ke schválení snížení základního kapitálu společnosti v rozsahu až o částku 303.626.000 Kč, a to vzetím akcií z oběhu a vyplacením akcionářům. Posledním bodem jednání bylo vyslovení souhlasu s poskytnutím půjček Ing. Vlastislavu Břízovi a Ing. Davidu Břízovi, MBA. Souhlas valné hromady s uzavřením smluv o půjčce byl udělen bez doprovodných podmínek. Akcionáři Ing. Vlastislav Bříza, Ing. David Bříza, MBA a PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, Ph.D., zastoupeni Mgr. Ing. Martinem Zvěřinou, rozhodovali a schválili půjčky vůči svým osobám. Podle předložených smluv o půjčce ze dne 15. 11. 2012, podepsaných téhož dne, se jednalo o bezúročné půjčky ve výši 210 mil Kč (Ing. Vlastislav Bříza) a ve výši 45 mil Kč (Ing. David Bříza, MBA) se splatností nejpozději do 31. 3. 2013.

[47] Ještě téhož dne (15. 11. 2012) v 10:45 byly bezúročné půjčky připsány na bankovní účty Ing. Vlastislava Břízy a Ing. Davida Břízy, MBA a byly obratem použity na úhradu emitovaných dluhopisů, tj. připsány ve prospěch bankovního účtu stěžovatelky. Zhruba ve stejný čas (dne 15. 11. 2012 v cca 10:45 hod.) byla připsána také půjčka od sesterské

pokračování

společnosti GAMA GROUP a.s. (dále jen „společnost GAMA GROUP“) ve výši 45 mil. Kč na účet PhDr. Ing. Vlastislava Břízy, Ph.D., který ji obratem použil na úhradu emitovaných dluhopisů. Dne 10. 12. 2012 pak představenstvo stěžovatelky rozhodlo o zpětném odkupu emitovaných vlastních dluhopisů ve jmenovité hodnotě 100 mil Kč z důvodu neuskutečněné akvizice. Dne 14. 12. 2012 došlo k tomuto zpětnému odkupu, kdy tato částka byla vrácena zpět upisovatelům v poměru 70:15:15, přičemž finanční prostředky získané z titulu zpětného odkupu dluhopisů byly stěžovatelkou použity k částečné úhradě půjčky poskytnuté mateřskou společností, tedy částka ve výši 70 mil. Kč byla vrácena Ing. Vlastislavem Břízou a částka ve výši 15 mil. Kč byla vrácena Ing. Davidem Břízou, MBA ve prospěch účtu mateřské společnosti.

[48] Dne 14. 12. 2012 a dne 31. 12. 2012 byly finanční prostředky získané z titulu zpětného odkupu dluhopisů stěžovatelkou použity k částečné úhradě půjčky poskytnuté sesterskou společností GAMA GROUP, tedy částka ve výši 15 mil Kč byla vrácena PhDr. Ing. Vlastislavem Břízou, Ph.D., ve prospěch účtu společnosti GAMA GROUP. Zbývající část půjčky ve výši 30 mil. Kč od společnosti GAMA GROUP byla PhDr. Ing. Vlastislavem Břízou, Ph.D. uhrazena dne 21. 1. 2013, a to z finančních prostředků získaných téhož dne z titulu půjčky od mateřské společnosti ve výši 30 mil Kč. Z položek účetních výkazů společnosti koncernu KOH-I-NOOR za rok 2012 je zřejmé, že půjčky statutárním, řídicím a dozorčím orgánům poskytly mateřské společnosti v celkové výši 170 mil. Kč a GAMA GROUP ve výši 30 mil Kč, přičemž půjčka od společnosti GAMA GROUP byla poté sanována půjčkou od mateřské společnosti.

[49] Stěžovatelka dále namítla, že krajský soud smísil obě kritéria zneužití práva a soustředil se na ekonomický aspekt věci. Odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2022, č. j. 10 Afs 289/2021-42, publikovaný pod č. 4358/2022 Sb. NSS, podle něhož by měla být tato kritéria posuzována samostatně.

[50] V již citovaném rozsudku ve věci sp. zn. 4 Afs 376/2021 Nejvyšší správní soud uvedl, že objektivní prvek (kritérium) zmíněný ve výše uvedeném testu zneužití práva zahrnuje jednotlivé úkony a transakce provedené daňovým subjektem, které je třeba hodnotit jednotlivě i v souvislosti. K naplnění objektivního prvku dojde tehdy, pokud ze všech objektivních okolností (zejm. úkonů provedených daňovým subjektem) po jejich celkovém zhodnocení vyplývá, že postrádají ekonomický smysl a jejich hlavním účelem je získání daňového zvýhodnění. V takovém případě pak tyto zjištěné objektivní okolnosti provedených transakcí dále umožňují učinit závěr o záměru daňového subjektu získat daňovou výhodu takovýmto umělým vytvořením podmínek pro její dosažení. Rozhodující tak je zejména zjištění objektivních okolností transakcí svědčících o naplnění objektivního prvku testu, od něhož se poté odvíjí posouzení subjektivního prvku (záměru daňového subjektu).

[51] V souvislosti s otázkou posuzování ekonomické racionality transakce jako součásti testu zneužití práva Nejvyšší správní soud v již citovaném rozsudku ve věci sp. zn. 10 Afs 289/2021 uvedl, že daňové orgány „potřebují“ vyloučit racionální prvek posuzovaného postupu daňového subjektu. V opačném případě zůstanou v argumentaci daňového orgánu ohledně subjektivní podmínky mezery. Zároveň však i v případě, kdy faktické posouzení subjektivní podmínky sahalo i do části, která se (formálně) věnovala podmínce objektivní, nejednalo se o pochybení, jelikož v praktické rovině se rozdíl

mezi objektivním a subjektivním kritériem zneužití práva v oblasti přímých daní může stírat. Mezi závěrem, že „účelem jednání je pouze daňové zvýhodnění a transakce nemá jiný ekonomický smysl“, a tím, že cílem jednání „je získání výhody ze stanovených pravidel umělým vytvořením podmínek pro její získání“, není hmatatelný rozdíl (k tomu srov. např. již citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. 6 Afs 376/2018). Právě při posuzování subjektivní podmínky je potřeba vzít v úvahu všechny relevantní objektivní okolnosti dané věci, i když už je třeba současně daňový orgán použil při řešení objektivního prvku. Na základě nich daňový orgán musí vyloučit racionální ospravedlnění jednání daňového subjektu a najít umělou konstrukci sloužící k získání daňové výhody. Podstatné však je, aby daňový orgán posoudil všechny podmínky testu zneužití práva včetně všech pro věc podstatných objektivních okolností a své závěry řádně odůvodnil. Jedině v takovém případě je daňovému subjektu zřejmé, na základě jakých skutečností daňový orgán dospěl k závěru o zneužití práva. Částečné překrývání jednotlivých kritérií pak vzhledem k podstatě předmětného testu není vadou, resp. je zcela logickou součástí vyhodnocení objektivní a subjektivní podmínky, jelikož na sebe obě přímo navazují a prolínají se.

[52] Uvedené závěry lze plně využít i v nyní posuzovaném případě. Z odůvodnění rozsudku krajského soudu je totiž zřejmé, jaké objektivní okolnosti posuzované transakce posoudil a jak se vypořádal s otázkou ekonomické racionality emise dluhopisů. Z těchto skutečností následně vycházel při posuzování subjektivního kritéria testu, přičemž je vyhodnotil komplexně a ve vzájemných souvislostech. Nepominul ani smysl a účel právní úpravy dluhopisů včetně souvisejícího zaokrouhlovacího pravidla. Stěžovatelce tak bylo z odůvodnění napadeného rozsudku zcela zřejmé, proč krajský soud vyhodnotil posuzovanou emisi dluhopisů jako zneužití práva. Pokud se vzhledem k výše uvedenému některá kritéria částečně překrývala či na sebe navzájem úzce navazovala, nejedná se o vadu napadeného rozsudku krajského soudu.

[53] Stěžovatelka dále namítla, že se krajský soud nezabýval ani smyslem a účelem § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů. Ačkoli uznal racionální optimalizace poměru krátkodobého a dlouhodobého financování, podmínil ji ničím nepodloženým ziskem finančních prostředků od externích osob.

[54] Nejvyšší správní soud předně opětovně zdůrazňuje, že krajský soud v posuzované věci nijak nehodnotil vhodnost jednotlivých typů financování vzhledem k podnikatelským aktivitám stěžovatelky. V posuzovaném případě nadto bylo nerozhodné, zdali stěžovatelka měla zvolit krátkodobé či dlouhodobé financování, případně jaké jiné finanční nástroje mohla využít. Krajský soud zároveň nijak nerozporoval podstatu korunových dluhopisů jako jednoho z nástrojů dlouhodobého financování.

[55] Jak však vyplývá z již citovaného rozsudku ve věci sp. zn. 4 Afs 376/2021 a dále ve věcech sp. zn. 4 Afs 197/2022 a 1 Afs 103/2022, smyslem zákonem stanovené možnosti emise dluhopisů a související daňové výhody spočívající v nulové dani z příjmů z dluhopisových úroků je získání financování pro podnikání z externího zdroje, tedy získání dodatečného kapitálu. Pokud je tento účel naplněn, jsou dluhopisy prostředkem nezdaněných úrokových příjmů pro jejich upisovatele. Rovněž z výše uvedeného vyplývá, že emise korunových dluhopisů představuje zcela legitimní nástroj financování aktivit stěžovatelky. Jeho uplatnění je však limitováno korektivem zákazu zneužití práva. Jinak řečeno, pokud emise dluhopisů postrádala ekonomický smysl, a byla tak provedena účelově

pokračování

pouze s cílem využít podmínek zaokrouhlení daně z příjmů vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně, nebyl ani naplněn účel předpokládaný právními předpisy. Žalovaný i krajský soud pak správně konstatovali, že § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, ve znění do 31. 12. 2012, obsahoval zaokrouhlovací pravidlo, podle něhož daň z úrokového příjmu byla rovna 0 Kč.

[56] Ačkoli se tak stěžovatelka snažila navodit dojem, že citované ustanovení nemělo žádnou souvislost s podstatou posuzované ekonomické transakce, která byla krajským soudem i daňovými orgány vyhodnocena jako zneužití práva, nelze s ní souhlasit. Zmíněné zaokrouhlení pro výpočet daně z úrokových příjmů z dluhopisů totiž přímo navazuje na hlavní účel zákonem stanovené možnosti emise korunových dluhopisů, kterou byl zisk externího financování a nových finančních prostředků pro podnikání stěžovatelky. V § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů pak byla tomuto finančnímu nástroji prostřednictvím zaokrouhlovacího pravidla přiznána daňová výhoda v podobě nulové daně z příjmů. Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že popsané pravidlo pro výpočet daně zakotvené v citovaném ustanovení bylo přímo podmíněno naplněním účelu emise dluhopisů.

[57] Jinak řečeno, pokud emise dluhopisů nesplňovala obecný účel dosáhnout nových finančních prostředků z externích zdrojů, nelze mít za to, že byl naplněn rovněž podpurný účel daňového zvýhodnění zakotveného v § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů, ve znění do 31. 12. 2012. Jak už totiž bylo předestřeno výše, *„ani formální splnění příslušných podmínek ještě automaticky nezakládá nárok na osvobození od daně, pokud splnění podmínek bylo dosaženo postupem zjevně se přičícím účelu daného ustanovení. Jinými slovy, jestliže daňový subjekt zcela uměle (tj. pouze „na oko“) nastolí takovou situaci, jíž formálně zákonu vyhoví, nelze takový postup označit za legitimní“* (srov. rozsudek ve věci sp. zn. 6 Afs 376/2018). S ohledem na výše zmiňovaný korektiv volnosti podnikatelského rozhodování spočívající v zákazu zneužití práva tak nelze přiznat ochranu jednání, kterým pouze uměle nastolenými podmínkami došlo k formálnímu naplnění zákonných ustanovení, mezi něž je nutno zařadit rovněž § 36 odst. 3 zákona o daních z příjmů a související výpočet nulové daně. K obdobným závěrům ostatně dospěl rovněž krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku a Nejvyšší správní soud jim nemá čeho vytknout. Stěžovatelce tak nelze přisvědčit ani v tom, že prokázala ekonomické opodstatnění předmětné emise a že popsanou situaci nenastolila uměle.

[58] Na základě výše popsaných okolností souvisejících s předmětnou emisí dluhopisů má Nejvyšší správní soud stejně jako krajský soud i daňové orgány za to, že v posuzované věci byl naplněn objektivní i subjektivní prvek výše uvedeného testu zneužití práva. Jednalo se totiž o uzavřený kruh vzájemně časově a finančně bezprostředně souvisejících transakcí, při kterém se v podstatě jednalo pouze o uměle vytvořený koloběh vlastních finančních prostředků koncernu KOH-I-NOOR mezi účty dotčených společností a upisovatelů dluhopisů ve snaze získat daňovou výhodu v podobě dosažení nezdaněného příjmu z dluhopisových úroků. O těchto transakcích navíc rozhodovaly stejné osoby, které v nich vystupovaly jednou v pozici statutárních orgánů, podruhé příjemců půjček a potřetí upisovatelů dluhopisů. Ve statutárních orgánech stěžovatelky, jakož i mateřské společnosti totiž vystupovali v různých obměnách Ing. Vlastislav Bříza, Ing. David Bříza, MBA a PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, Ph.D., kteří byli jedinými upisovateli dluhopisů a současně byli i těmi, kdo rozhodoval o snížení základního kapitálu mateřské společnosti, o emisí

dluhopisů a o půjčkách, které jim mateřská společnost jakožto upisovatelům dluhopisů poskytla.

[59] Manažer stěžovatelky pro ekonomiku a finance Ing. H. ve své výše zmíněné analýze jako optimální způsob získání finančních prostředků vyhodnotil emisi dluhopisů třetím osobám. Stěžovatelka však takto nepostupovala, dluhopisy vůbec veřejně nenabídla a jedinými investory do předmětných dluhopisů byli výše zmínění členové statutárních orgánů, kteří finanční prostředky na tuto transakci výsledně získali z půjček od mateřské společnosti (půjčka od GAMA GROUP byla totiž posléze sanována půjčkou od mateřské společnosti stěžovatelky). Tím však nemohlo dojít k zajištění externího financování stěžovatelky, neboť její financování prostřednictvím emitovaných dluhopisů bylo fakticky zajištěno finančními prostředky mateřské společnosti. Došlo tak pouze k přeměrování části finančních prostředků z cash poolingové struktury do dluhopisů emitovaných stěžovatelkou. Stále se tak jednalo o finanční prostředky plynoucí od mateřské společnosti, pouze jiným způsobem.

[60] Krajský soud zcela přílehavě zmínil, že z časového sledu dotčených transakcí je zřejmé, že cash pooling byl omezen z důvodu snížení základního kapitálu mateřské společnosti a finanční prostředky takto získané byly obratem poskytnuty na půjčky upisovatelům, kteří za tyto prostředky upsali stěžovatelkou emitované dluhopisy. Skutečnost, že finanční prostředky poskytnuté výše uvedeným členům statutárních orgánů stěžovatelky pro upsání předmětných dluhopisů pocházely od mateřské společnosti, dále svědčí o tom, že hlavním účelem omezení cash poolingů bylo navození potřeby nalezení jiného zdroje financování stěžovatelky namísto finančních prostředků v cash poolingové struktuře. Jak však již bylo uvedeno výše, finanční prostředky stále pocházely od mateřské společnosti. Z hlediska hodnocení (absence) ekonomického smyslu předmětné emise dluhopisů pak považuje Nejvyšší správní soud za zcela přílehavý a správný závěr krajského soudu, že zákonem stanovená možnost emise dluhopisů představuje pobídku k financování podnikání získáním finančních prostředků dluhem z cizích zdrojů, resp. žalovaného, a že primárním smyslem emise dluhopisů je zajištění externího zdroje financování, tedy získání dodatečného kapitálu. K tomu však předmětnou emisí dluhopisů nedošlo. Na základě výše uvedeného má Nejvyšší správní soud za to, že účelem popsaného jednání stěžovatelky při emisi dluhopisů, která takto „zajistila“ své financování v podstatě opět financemi od mateřské společnosti, bylo především získání daňového zvýhodnění skrze vynaložení nákladů na úroky z dluhopisů emitovaných v roce 2012 stěžovatelkou.

[61] Nejvyšší správní soud proto ve shodě s krajským soudem uzavírá, že bez daňového zvýhodnění, kterého upisovatelé (personálně propojené osoby) dosáhli, by emise a upsání dluhopisů pozbyly jakýkoli ekonomický smysl. Z uvedeného je dále zřejmý uměle vytvořený koloběh vlastních finančních prostředků stěžovatelky. Pokud by totiž v posuzovaném případě dluhopisy neemitovala, její finanční situace by se podstatně nezměnila, zároveň by spojeným osobám, které o celé transakci rovněž rozhodovaly, nevznikl nezdaněný příjem v podobě dluhopisových úroků. Jednalo se tak o zneužití práva, jemuž není možné přiznat právní ochranu.

[62] Na uvedeném nemůže ničeho změnit ani námitka stěžovatelky, že v posuzovaném případě daňové orgány nepopřely daňovou uznatelnost úrokových nákladů podle § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů a že dluhopisový úrok stanovila v tržní výši. Uvedené

pokračování

skutečnosti totiž nebyly předmětem posouzení v nyní řešené věci. Nadto je zřejmé, že uznatelností úrokových nákladů se Nejvyšší správní soud zabýval v již citovaných rozsudcích ve věcech sp. zn. 4 Afs 376/2022 a 5 Afs 45/2022, v nichž rovněž dospěl k závěru o zneužití práva.

[63] Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že rozsudek krajského soudu je zákonný a přezkoumatelný, v důsledku čehož nebyly naplněny důvody kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

IV. Závěr a náklady řízení

[64] S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl. Současně podle § 60 odst. 1 věty první a § 120 s. ř. s. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť stěžovatelka v něm neměla úspěch a žalovanému v něm nevznikly žádné náklady přesahující rámec jeho běžné úřední činnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. srpna 2023

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu